

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 6, ročník 10., vydané v decembri 2022

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Bunker. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekonomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FŠŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

SLOVENSKÁ EMIGRÁCIA DO KANADY

SLOVAK EMIGRATION TO CANADA

Matúš Karaš¹

Autor pôsobí ako externý doktorant na Vysokej škole bezpečnostného manažérstva v Košiciach. Vo svojom výskume sa venuje problematike európskej migrácie.

Author is an external doctoral student at the Faculty of University of Security Management in Košice. In his research he deals with the issue of European migration.

Abstract

Emigration is a phenomenon present in almost every time and society, including Slovakia. Historically, more than a million Slovaks emigrated from Slovakia in less than 150 years, and many of them left to live in Canada. Slovaks left individually, even in certain characteristic waves, for personal, political and economic reasons. Sometimes Canada was the first and only destination for Slovaks. Although Slovaks were not significantly different culturally or religiously from Canadians, they also posed a security risk to Canada during the Cold War, not to mention the financial burden on the Canadian social system. Canada contributed to the emigrants only during the Cold War, and this contribution ended after 1989.

Keywords: Canada, Slovaks, social system.

Abstrakt

Emigrácia je jav prítomný v takmer každej dobe a spoločnosti, Slovensko nevynímajúc. Historicky zo Slovenska emigrovalo v priebehu necelých 150 rokov viac ako milión Slovákov a mnohí z nich odchádzali žiť práve do Kanady. Slováci odchádzali jednotlivo, aj v istých charakteristických vlnách, z osobných, politických aj ekonomických dôvodov. Niekedy bola Kanada pre Slovákov prvá a jediná núdzová destinácia. Hoci Slováci neboli kultúrne ani nábožensky od Kanaďanov výrazne odlišní, v čase studenej vojny predstavovali pre Kanadu aj bezpečnostné riziko, nehovoriac o finančnej záťaži pre Kanadský sociálny systém. Kanada prispievala emigrantom až v období studenej vojny, a tento príspevok skončil až po r. 1989.

Kľúčové slová: Kanada, Slováci, sociálny systém.

Úvod

V novodobej histórii bolo Slovensko takmer trištvrte storočia východnou polovicou Československa, štátom, ktorý vznikol v roku 1918 po rozpade Rakúsko-Uhorska. Počas nemeckej okupácie českej a moravskej časti krajiny v rokoch 1939 – 1945 bolo Slovensko samostatné, a spojené s Nemeckom. Československo sa znovu vytvorilo v roku 1945, v roku

¹ Adresa pracoviska: Ing. Matúš Karaš, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, Košťová 1, 040 01 Košice, Slovenská republika
Email: matuskaras34@gmail.com

1948 sa stalo komunistickým, po páde komunizmu v roku 1989 prijalo demokraciu, ale potom sa v roku 1993 rozpadlo na dva samostatné štáty - Českú republiku a Slovensko.

Prvý známy slovenský prisťahovalec do Kanady, Joseph Bellon, pristál v Toronte v roku 1878 a založil továreň na drotárstvo. Presná štatistika o počte Kanadčanov slovenského pôvodu nikdy neexistovala, pretože Slováci a Česi boli pri sčítaní kanadského sčítania počítaní spolu ako Čechoslováci. Podľa prvého sčítania ľudu, ktorý im umožnil identifikovať sa ako Slováci, sa za Slovákov v roku 1981 hlásilo približne 40 000 Kanadčanov; pri sčítaní ľudu v roku 2006 sa počet zvýšil na 64 150 a pri sčítaní ľudu v roku 2016 dosiahol 72 290.

História a osídlenie slovenského prisťahovalectva v Kanade

Vyskytli sa štyri hlavné vlny slovenských imigrantov, z ktorých všetci typicky prichádzali kvôli znepokojivým ekonomickým a politickým podmienkam vo svojej vlasti. Väčšina raných prisťahovalcov boli manuálni pracovníci, z ktorých mnohí sa najskôr prisťahovali do Spojených štátov, zatiaľ čo povojnoví prisťahovalci zahŕňali vysoké percento vysoko vzdelaných a profesionálnych ľudí.

Prvá vlna slovenských imigrantov v Kanade

Imigranti z prvej vlny (1885 – 1914), v počte asi 5 000, sa usadili na poľnohospodárskej pôde na Západe. Neskôr skupiny išli pracovať do baní v Alberte a Britskej Kolumbii a na Kanadskú tichomorskú železnicu Canadian Pacific Railway (CPR). Ako prví zakladali slovenské benefičné a bratské spolky.

Druhá vlna slovenských imigrantov v Kanade

Druhá vlna slovenských imigrantov, odhadovaná na 40 000, prišla do Kanady v medzivojnových rokoch. Mnohí zo slovenských imigrantov boli mladí kvalifikovaní robotníci, ktorí odišli za lepšími mzdami, a odišli do farmárskych osád na Západe, alebo do banských miest v Ontáriu a Québecu.

V Kanade vytvorili slovenskí imigranti slovenské organizácie a pozorne sledovali dianie v krajine pôvodu. Medzi prominentných členov tejto vlny patrili Stephen B. Roman, ktorý sa stal uránovým magnátom a prezidentom Denison Mines, Frank Sura, dodávateľ a developer, a Štefan Hreha, zakladateľ týždenníka Kanadský Slovák/The Canadian Slovak.

Tretia vlna slovenských imigrantov v Kanade

Tretia vlna asi 20 000 slovenských imigrantov prišla po druhej svetovej vojne a zahŕňala vojnových utečencov a tých, ktorí utekali pred komunistickou mocou v roku 1948. Väčšina slovenských imigrantov sa usadila vo veľkých mestských centrách, najmä v Toronte, Montreale a Winnipegu, kde našli uplatnenie v priemysle, školstve, terciárnom sektore, ako aj v profesiách.

Táto vlna zahŕňala niekoľko najvýznamnejších členov komunity, vrátane Rudolfa Fraštackého, zakladateľa Metropolitan Trust Company, Dustyho Miklasa, dodávateľa a developera, Kornela Piačeka, zakladateľa Alpina Salami, Inc. v Montreale, a Josepha (Jožo) Weidera, tvorca lyžiarskeho strediska Blue Mountain v Collingwoode, Ontario. Mnohí

členovia tejto vlny významne prispeli k slovenskej komunite v Kanade, najmä k činnosti Kanadskej slovenskej ligy.

Štvrtá vlna slovenských imigrantov v Kanade

Štvrtú vlnu vyvolala invázia vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v roku 1968. Títo utečenci – asi 13 000 – patrili medzi tých, ktorí mali najlepšie vzdelanie, aby opustili svoju vlasť. Usadili sa v mestských centrách, prispeli k rastu slovenských organizácií a našli svoje miesto v kanadskom hospodárskom, politickom a kultúrnom živote. Medzi nimi Joseph Hoffman, dodávateľ a developer, Július Behul, ktorý sa stal redaktorom Kanadského Slovák, a Ladislav Guderna a Tibor Koválik, obaja renomovaní maliari. Od pádu komunizmu v roku 1989 sa podľa sčítania ľudu v roku 2016 v Kanade usadilo viac ako 6000 Slovákov. Keďže Slovensko bolo až do 20. storočia súčasťou Česko-Slovenska, Slováci na Slovensku aj v Kanade boli v otázke budúcnosti svojho národa rozdelení. Zo štyroch imigračných vln bola prvá politicky najmenej aktívna, keďže jej členovia prichádzali predovšetkým z ekonomických dôvodov a bez politických skúseností vo svojej vlasti.

Opätovné začlenenie Slovenska do Československa po druhej svetovej vojne a komunistický prevrat v roku 1948 prehĺbili rozkol v slovensko-kanadskej komunite. Krátka vojnová samostatnosť mnohých presvedčila, že Slovensko nepotrebuje byť súčasťou Československa, iní zasa podporovali spoločný štát a dúfali, že dá Slovensku autonómiu. Všetci boli proti komunistickému režimu.

Toto rozdelenie na slovensky orientovaných a československo orientovaných slovenských Kanaďanov sa prejavilo už pri vytváraní organizácií a tlače. Kanadská slovenská liga založená v roku 1932 vo Winnipegu a jej oficiálny orgán Kanadský Slovák/The Canadian Slovak, spustený v roku 1942 v Montreale, reprezentujúci väčšinu v komunite, spočiatku uprednostňoval autonómiu a neskôr, v období komunizmu, nezávislosť a demokraciu Slovenska.

Československo orientovaní slovenskí Kanaďania vytvorili nejaké organizácie, ale nakoniec sa spojili s Čechmi, aby podporili spoločný štát a postavili sa proti komunistickému režimu. V roku 1970 Stephen B. Roman a Joseph M. Kirschbaum založili Svetový kongres Slovenska v Toronte, aby spojili slovenské organizácie nielen v Kanade a Spojených štátoch, ale aj v zahraničí, aby koordinovali svoje aktivity v prospech boja Slovenska za slobodu a nezávislosť. Divízie zostali až do rozpadu Československa 31. decembra 1992.

Vznik Slovenskej republiky 1. januára 1993 priniesol pre slovenské kanadské organizácie zmeny. Prestal existovať boj o identitu, ktorý existoval v medzivojnových a povojnových rokoch, ani nebolo potrebné bojovať za slobodu a nezávislosť Slovenska.

Jeho publikácia Kanadský Slovák sa preto zamerala na komunitu v Kanade, na dianie na Slovensku a na historické otázky. Internet a sociálne médiá tiež pozitívne ovplyvnili tieto organizácie, rozšírili ich dosah a vplyv.

Slovenskí imigranti v Kanade

Prví slovenskí prisťahovalci prišli do Kanady v polovici 19. storočia asi pred 120 rokmi. Títo prví osadníci boli vytrvalí uhliari a roľníci, ktorí chceli uniknúť útlaku, ktorý priniesol ich menšinový status v Rakúsko-Uhorsku. Slovenskí baníci často boli podvádzaní

dodávateľmi. Napriek tomu sa usadili pozdĺž ťažobných a hutníckych miest železničnej trate cez Skalnaté hory. Kopali uhlie v albertských baniach a často za to zaplatili životom. Výbuch v roku 1902 v bani vo Fernie zabil päťdesiat slovenských baníkov. Slováci postavili uhoľné mesto Lethbridge ako najväčšia skupina Slovákov v západnej Kanade na prelome storočí. Postavili tam kostol a vo viacerých mestách, všade, kde sa Slováci zišli, aby vytvorili spoločenstvo, postavili kostol ako centrum, okolo ktorého sa slávili slovenské tradície. Okolo kostola sa točil slovenský kultúrny život – ľudový tanec, divadelné hry a spoločenské organizácie. Kresťanstvo prišlo na Slovensko v deviatom storočí. Slováci sa stali základom náboženskej viery. Boli prevažne rímskokatolícki spolu s prívržencami východného byzantského obradu a luteránmi. Slováci si priniesli aj silnú pracovnú morálku a hrdosť na rodinu.

Slovenské roľnícke osady spočiatku vyrastali pozdĺž železničných tratí CP lemujúcich prerie. Ich rady sa rozrástli vďaka masívnemu náboru európskych Slovanov zo strany vlády v rokoch 1896 – 1910, aby sa otvorili ďalšie prerie. Winnipeg ako železničný uzol prilákal mnohých Slovákov, aby sa usadili v Manitobe. Iní opustili farmy a usadili sa v Calgary a Edmontone.

S fenomenálnym skokom v produkcii preriejnej pšenice boli na čele jazera Superior postavené obrovské obilné výťahy. Fort William sa stal tým, čo bol a stále je, jednou z najväčších komunít v Kanade a miestom prvého slovenského kostola v Kanade. Prvá svetová vojna náhle zastavila všetko prisťahovalectvo. Mnoho Slovákov už v Kanade trpelo diskrimináciou zo strany džingoistických „vlastencov“, pretože Rakúsko-Uhorsko, z ktorého utiekli, bolo spojené s Nemeckom.

Slovenské prisťahovalectvo sa obnovuje v povojnových 20. a 30. rokoch 20. storočia. V rokoch 1920 – 1938 si za Kanadu urobilo domov 35 000 Slovákov. Väčšina išla do Ontária a Quebecu. Mnohí sa usadili v tvrdých skalných banských mestách v severnom Ontáriu – Kirkland Lake, Timmins a Sudbury – a v Rouyne a Val D'or na severe Quebecu. Ďalší sa zišli v Montreale, aby vybudovali druhú najväčšiu slovenskú aglomeráciu za Torontom. Nasledujú Windsor, Hamilton a Vancouver. Malý počet Slovákov sa v medzivojnovom období usadil v Maritime, väčšina z nich sa presťahovala do uhoľných miest Cape Breton v Novom Škótsku.

V blízkosti lesníckych miest Hearst v severnom Ontáriu vznikla slovenská osada. Katolícky farár v roku 1930 zverboval asi 60 slovenských rodín, aby založili obec Bradlo. Slováci postavili zrubový kostol. Miesto zaniklo v 60. rokoch, keď sa osadníci sťahovali hlavne za lepšími možnosťami vzdelávania pre svoje deti. Keď v roku 1948 prevzali moc v Československu komunisti, emigrácia bola zakázaná. Keď sovietske tanky rozdrvilí povstanie, niekoľkým stovkám Slovákov sa podarilo dostať do Kanady. Mnohí boli z profesionálnej triedy. Na rozdiel od niektorých iných etnických prisťahovalcov sa rozprchlí po Kanade. Ottawa privítala Slovákov z roku 1968 ako najúspešnejších z povojnových utečeneckých skupín. Slovensko sa stalo samostatnou republikou 1. januára 1993.

Synovia a dcéry týchto slovenských osadníkov opustili farmy a uhoľné banské mestá, aby sa vzdelávali – s podporou svojich tvrdo pracujúcich rodičov. Slováci vysoko hodnotia vzdelanie. Ich potomkami sa stali lekári, právnici, učitelia, inžinieri, architekti, vedci, dodávatelia a vlastne aj samotní majitelia tovární.

Len málo z nich sa vrátilo z univerzity, aby sa usadili na rodinnej farme. Niektorí, ktorí to urobili, sa však stali veľmi prosperujúcimi vlastníkmi rozsiahlych oblastí prérie.

Obrázok 1 - Slováci v Kanade

Zdroj: THE SAGA OF SLOVAK SETTLEMENT IN CANADA [online]

Kanada a Slovensko sa tešia výborným bilaterálnym vzťahom, najmä vďaka kanadskému úkrytu československých politických utečencov v rokoch 1948 a 1968, vytrvalej podpore disidentov počas komunistického obdobia a posilňovaniu kanadsko-slovenských osobných a rodinných väzieb od roku 1989. Komunita asi 65 000 ľudí, Kanadania slovenského dedičstva sú spojom, ktoré umocňuje väzby medzi oboma krajinami. Kanadu na Slovensku zastupuje Veľvyslanectvo Kanady v Rakúsku vo Viedni. Kanada má kanceláriu aj v Bratislave. Slovensko v Kanade zastupuje veľvyslanectvo v Ottawe. Slovensko má konzuláty aj v Calgary, Montreale, Toronte, Vancouveri a Winnipegu.

Svetový kongres Slovákov vznikol 17. – 21. júna 1971 v Toronte a jeho prvým predsedom sa stal jeden z najvplyvnejších kanadských podnikateľov, emigrant zo Slovenska Štefan Boleslav Roman. V roku 1937 prišiel do Kanady a začiatkom 50. rokov založil spoločnosť Denison Mines Limited, ktorá sa nakoniec stala vlastníkom najväčšej uránovej bane na svete. Rímsky pápež Pavol VI. ho vymenoval za laického delegáta na Druhý vatikánsky koncil.

Celý život podporoval boj Slovákov za slobodu a štátnu samostatnosť, za čo získal viacero ocenení. Pre slovenskú vec si dokázal získať sympatie aj u politikov a významných osobností západného sveta. V októbri 1976 zabezpečil prerokovanie slovenskej veci Európskym parlamentom v Štrasburgu a v roku 1980 podal sťažnosti počas II. konferencie o Helsinskej dohode v Madride, v ktorej vyzval delegácie signatárskych štátov, aby „upozornili vládu v Prahe na porušovanie ľudských práv“.

Obrázok 2 - mapa Kanady
Zdroj: Kanadský Slovák[online]

Kanada	64 150
Newfoundland and Labrador	75
Prince Edward Island	25
Nova Scotia	375
New Brunswick	240
Quebec	4 075
Montreal	3 345
Ontario	36 255
Toronto	11 775
Hamilton	3 110
Thunder Bay	2 660
Windsor	2 600
Sväté Kataríny-Niagara	2 570
Ottawa-Gatineau	2 055
Oshawa	930
Manitoba	2 285
Winnipeg	1 860
Saskatchewan	1 185
Alberta	9 890
Calgary	3 845
Edmonton	2 670
Britská Kolumbia	9 620
Vancouver	5 700
Yukon	55
Severozápadné územia	70

Tabuľka 1 - počet Slovákov v Kanade v roku 2006

Zdroj: Kanadský Slovák [online]

64 150 obyvateľov Kanady sa pri sčítaní ľudu v roku 2006 prihlásilo k svojmu slovenskému dedičstvu. Väčšina zo Slovákov v Kanade sa cíti ako doma. Slovenskí Kanadčania si založili

svoje združenia, organizácie, kluby, postavili kostoly, sály a komunitné centrá. Slovenskí Kanaďania vyučujú na univerzitách, zastávajú dôležité pozície v mnohých popredných korporáciách, inštitúciách a výskumných centrách, patria medzi známych umelcov.

Záver

Cieľom tohto príspevku je popísať príchod slovenskej emigrácie do Kanady. Písomné doklady o histórii Slovákov v Kanade sú dosť slabé. Najčastejšie zachovanými sú zápisnice z podujatí rozličných slovenských organizácií. Podobne, ako Slováci v minulosti, aj súčasní emigranti sa snažia utiecť pred vojnou, od politického prenasledovania, alebo idú za lepšími ekonomickými podmienkami. Podľa môjho názoru migrácia do inej krajiny nikdy nie je úplne jednoduchá a takisto to je aj v prípade Kanady. Avšak možnosť emigrovať do Kanady skutočne existuje. Väčšina zo slovenských imigrantov sa v Kanade cíti ako doma. Slovenskí imigranti si založili svoje združenia, organizácie, kluby, postavili kostoly, sály a komunitné centrá. Slovenskí Kanaďania vyučujú na univerzitách, zastávajú dôležité pozície v mnohých popredných korporáciách, inštitúciách a výskumných centrách, patria medzi známych umelcov.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
prof. Ing. Josef Reitšpís, CSc.*

Použitá literatúra

1. SLOVAK CANADIANS [online] [cit. 12. 06.2008] dostupné z <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/slovaks>
2. THE SAGA OF SLOVAK SETTLEMENT IN CANADA [online] dostupné z <http://www.slovakcanadianheritagemuseum.ca/articles/the-saga-of-slovak-settlement-in-canada/>
3. CANADA-SLOVAKIA RELATIONS [online] dostupné z <https://www.international.gc.ca/country-pays/slovakia-slovaquie/relations.aspx?lang=eng>
4. SBS SLOVAK 50 YEARS OF SLOVAK WORLD CONGRESS [online] [cit. 20.06.2021] dostupné z <https://www.sbs.com.au/language/english/audio/50-years-of-slovak-world-congress>
5. KANADSKÝ SLOVÁK [online] dostupné z <https://www.kanadskyslovak.ca/index.php/slovak-community>

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189